

K otázce velení svazku

Kolektiv SNS operačního oddělení OS/GŠ

Charakter soudobých operací a boje kladu v současné době na velitele a štáby všech stupňů z hlediska velení vojskům mnohem vyšší požadavky, než tomu bylo dříve.

Velení vojskům je složitý proces, který vyžaduje tvůrčí činnost od všech velitelů a štábů. V posledním období jsme svědky řady různých diskusí k otázkám velení a práce štábů všech stupňů, kterou vyvolala praxe při řešení těchto závažných problémů.

I když je řada otázek jasně stanovena našimi řády, předpisy a je vysvětlována při různých přednáškách na shromážděních a školeních, dosavadní zkušenosti ze cvičení ukazují, že ne u všech štábů jsou některé zásadní otázky velení chápány jednotně — jde zvláště o úlohu a místo velitelského stanoviště, PVS a o práci velitele divize na PVS.

V tomto krátkém příspěvku chceme vyslovit své názory právě k těmto často diskutovaným otázkám.

Naše řady i zkušenosti z různých cvičení jednoznačně potvrzují, že i na stupni divize je za jakýchkoli podmínek hlavním místem velení velitelské stanoviště, proto, že kromě jiného

- má organizováno a vybudováno nepřetržitě spojení s podřízenými, nadřízenými a sousedními veliteli a štáby,

- zde se zpracovávají rozkazy vojskům, hlášení a požadavky na nadřízený štáb, od nadřízeného štábu a sousedů jsou předávány a doručovány rozkazy, zprávy a informace,

- na tomto místě jsou vytvořeny i nejlepší podmínky pro velení vojskům v období příprav i vedení boje.

Při tom není možné, aby celý tento komplex zpráv, informací, požadavků byl předáván na představené velitelské stanoviště. Hlavní místo velení vidíme tam, kde se soustřeďuje maximum zpráv ze všech pramenů od podřízených, nadřízeného, sousedů, kde je k tomu organizováno spojení, kde je nejvíce důstojníků pro velení a kde jsou k tomu i nejlepší pracovní podmínky. Proto hlavním místem velení je velitelské stanoviště.

Vždyť i na stupni frontu a armády velitel vyjede v průběhu operace — a přesto zůstává hlavním místem velení VS.

V této otázce nutno se pozastavit nad pojetím organizace velení vojskům v průběhu boje na stupni divize zásadně z PVS. Jak je známo, naši velitelé divizi sednou se zahájením boje do auta s rádiovou stanicí a s několika funkcionáři snaží se „odvelet“ celý průběh boje bez jakékoli pomoci štábu.

Při tom velitelé z PVS velí všem prvkům bojové sestavy, včetně druhých sledů a záloh, i když je teoreticky všeobecně známo, že těmto prvkům se velí zásadně z VS. Na omluvu těmto velitelům je nutno přiznat, že k tomuto způsobu práce jsou mnohdy do určité míry přinuceni orgány ředitelství cvičení a rozhodčí služby, poněvadž veliteli jsou na PVS nahrávány zprávy i takového druhu, které by normálně musel obdržet od svého náčelníka štábu z VS.

Při soudobém způsobu boje několik jednotlivců není přece s to velet vojskům po dobu několika dnů. Za této situace sám štáb divize nezná situaci vojsk a když ji zná, tak opožděně, nemůže ji tudíž vyhodnocovat a předkládat návrhy na rozhodnutí velitele. Na druhé straně štáb dostává od nadřízeného štábu i sousedů rozkazy, nařízení a informace, sám má informovat nadřízený štáb a organizovat součinnost. Takovou organizaci míst velení přestává být velitelské stanoviště orgánem velení, nemůže plnit ani základní povinnosti a stane se pasivním přívěskem, pokulhávajícím za PVS a registrujícím se značným zpožděním dění na frontě.

Mnohdy se stává, že náčelník štábu divize, ve snaze aktivně pomoci veliteli při přípravě rozhodnutí, vyjíždí z VS na PVS k veliteli a VS není vůbec nikým řízeno. Při tom náčelník štábu stráví mnoho času na přesunu z VS na PVS a naopak, místo, aby velitel se naopak snažil z PVS rychle vrátit na VS a odtud řídit bojovou činnost vojsk.

Jsmo toho názoru, že v soudobých podmínkách nelze uskutečňovat velení na stupni divize zásadně jen z PVS. Vzhledem k charakteru soudobého vedení boje na směrech, ve vysokém tempu, v širokých pásech, velitel divize na předním okraji nic neuvidí a zbavuje se při tom svého orgánu velení. Velitel divize je již funkcionář, který se nemůže „přilízt“ za jednotkami jako velitel praporu nebo pluku. Při tom je

ovšem nutné vidět, že v rozhodujících okamžicích, jako je zasazení divize, odrážení protizteče, násilný přechod vodního toku a prolomení obranného pásma nepřítele z chodu se vyžaduje výjezd velitele divize blíže k vojskům.

Hlavním důvodem výjezdu velitele divize na PVS v těchto důležitých momentech je zabezpečení neselehávajícího spojení s prvosledovými pluky a možnost rychlého osobního styku s veliteli útvarů, za nimiž může popřípadě velitel divize rychle ze svého PVS vyjet.

Velitelské stanoviště někdy nemá, zvláště při svém větším odtržení od prvosledových pluků, spolehlivé spojení, proto je v těchto případech zcela odpodstatné, že velitel divize vyjede na PVS.

To však neznamená, že PVS se v tomto okamžiku stane hlavním místem velení. Dosavadní praxe při cvičení je sice zatím taková, že velitel na PVS soustředí všechny hlavní funkcionáře svazku a zbaví akceschopnosti velitelské stanoviště. Při tom si zpravidla zvolí PVS co nejbližší k nepříteli přímo v sestavě prvosledových praporů, včetně rádiových stanic a dopravních prostředků, soustředí je na nějaký „kopeček“ a odtud velí.

Při výběru místa PVS a zvláště určování jeho vzdálenosti od vojsk v dotyku musíme vzít v úvahu především celkovou šířku pásma divize, uspořádání bojové sestavy a vedení útoku na jednotlivých samostatných směrech se značnými mezerami v sestavě vojsk. Kromě toho i z hlediska bojového zabezpečení je příliše soustředování vozidel a funkcionářů blízko u předního okraje nepříteli nepřipustné, protože mohou být vyřazeni i palebným přepadem klasického dělostřelectva malých ráží.

Pokud jde o obsazení PVS jednotlivými funkcionáři, nechceme zde opakovat již všeobecně známé a mnohokrát opakované zásady, ale jen krátce připomenout: je-li velitel divize na VS, obsazuje PVS zpravidla zástupce velitele s jedním důstojníkem operačního, průzkumného a spojovacího oddělení, jedním důstojníkem ze štábu dělostřelectva, ženijního a chemického oddělení, s minimálním počtem dopravních a spojovacích prostředků, zabezpečujících spojení s pluky prvního sledu a s VS divize.

Velitel divize při výjezdu na PVS zpravidla bere s sebou náčelníka operačního oddělení s jedním důstojníkem operačního oddělení, velitele dělostřelectva, náčelníka průzkumu, ženijního a chemického náčelníka a náčelníka oddělení PVO. Současně se zástupce velitele vrací v této době na VS.

I když otázky organizace velení jsou v poslední době široce diskutovány, bude podle našeho názoru nutné se s nimi dále mnohem podrobněji a konkrétněji zabývat a vyřešit zvláště otázku velení u svazků — obdobně, jak je tomu již na stupni armády.

S organizací míst velení souvisí i otázka jejich rozptýleného rozmístování, což značně ovlivňuje organizaci a metodiku práce štábů.

V nedávné době jsme byli svědky toho, že byla snaha rozmístit VS divize na neúměrně velké ploše, což podstatně ztěžovalo práci jednotlivých oddělení, poněvadž byla od sebe vzdálena i několik set metrů, i když to nepřinášelo žádné zvláštní výhody z hlediska OPZH.

Poznatky ukazují, že na stupni divize jednotlivá pracoviště odborných funkcionářů nelze na VS rozptýlovat na příliš velké vzdálenosti, poněvadž to velmi ztěžuje práci a vzájemnou součinnost uvnitř štábu a je tudíž reálná norma pro rozmístění VS svazku na ploše 700×700 m a PVS svazku na ploše 200×300 m. Od hlavních pracovišť na velitelském stanovišti postačí oddělit na větší vzdálenost (3—5 km) jen vysílací středisko a zabezpečovací jednotky.

Další problematickou otázkou je v současné době způsob práce velitele svazku. Při cvičeních totiž často vidíme, že velitel svazku se osobně zaměstnává zjišťováním situace a vedením kódovaných hovorů na pojítkách, nebo na druhé straně mnozí velitelé nemají téměř vůbec žádný osobní styk s podřízeným pomocí pojítek a „bojí se“ rádiové stanice. Nelze souhlasit s tím, že ve snaze mít osobní styk s podřízenými velitel se zbytečně zabývá kódovanými hovory. Naopak takové hovory pokládáme za časovou ztrátu velitele, poněvadž je rychleji skuteční směrový důstojník, který je k tomuto úkolu lépe připraven. Osobní hovor velitele je však nutný v takových případech, kdy velitel vydává zásadní rozkaz podřízeným velitelům anebo když se po vydání nového úkolu velitelů pluků dotáže, zda úkol pochopili. Obdobně je povinností velitele svazku osobně ohlásit veliteli armády obdržení nového úkolu nebo jeho splnění.

V současné době se setkáváme často s tím, že na všech stupních velení se od podřízených štábů vyžaduje časté hlášení situace, a proto jsou nejen pojítka, ale i důstojníci štábů zaměstnání stálou „honbou za situací“ a je pak málo času na kvalitní práci při přípravě důležitých rozhodnutí.

Domníváme se, že hlavní funkcionáři si musí uvědomit na jednotlivých stupních ve-

lení, že nemá žádný smysl např. u štábu svazku vyžadovat situaci od útvarů každých 30 minut, což nelze v soudobých podmínkách utajeného velení vůbec realizovat, poněvadž ani štáb pluku není schopen tak často vyžadovat situaci od podřízených praporů. Velitelům útvarů a jednotek se tím bere iniciativa při řízení bojové činnosti a úplná znalost situace nemůže znamenat její neustálé vyžadování. Totéž ovšem platí i pro vyšší stupně velení, odkud se tento zlovyk přenáší dolů.

V soudobých podmínkách bude nutné poněkud zrevidovat nyníší způsob **podávání hlášení**. V této oblasti se totiž dostáváme do určitého rozporu — na jedné straně časté změny situací na frontě nutí všechny velitele a štáby znát často komplikující způsob utajení velení naopak ztěžuje a zpomaluje předávání zpráv, hlášení, rozkazů a nařízení.

S přihlédnutím k soudobým možnostem a prostředkům bude asi nutno upustit od dosud vžitého způsobu hlášení celkové situace současně v rámci celého svazku nebo svazu, ale předávat pomocí technických pojítek tuto situaci postupně po útvarech a svazcích podle vývoje situace. Tím se zkrátí doba provozu na pojítkách, i když se tím na druhé straně ztíží přehlednost pracovních map. Znalost nové situace se však při tomto způsobu může zlepšit, což je pro řízení vojsk podstatné. To ovšem neznamená, že chceme zavrhnout nyníší systém podávání pravidelných hlášení na jednotlivých stupních velení, který může být v podstatě ponechán, tj. na stupni pluk—divize po dvou až třech hodinách, divize—armáda po čtyřech hodinách a armáda—front po pěti až šesti hodinách.

Při **vydávání rozhodnutí** veliteli svazků a útvarů se stále vyskytují zdlouhavé formulace rozhodnutí, které neodpovídají dnešním požadavkům velení. Stále ještě děláme při cvičeních z vydávání rozhodnutí „dlouhou proceduru“, při které je plno „diváků“, zejména z počtu ředitelství cvičení a rozhodčí služby, což nijak nepomáhá zařazeným velitelům a štábům v jejich práci. Dosud je stále vyžadováno „úplné rozhodnutí“, které zdržuje štáby, podřízené velitele a vojska.

Při vydávání rozhodnutí bude nutno zvážit nyníší podmínky bojové činnosti s četnými změnami situace i čas, který mají k dispozici podřízení velitelé a štáby a usměrnit i způsob vydávání rozhodnutí.

V některých případech bude účelné vydávat rozhodnutí po částech a současně je předávat podřízeným velitelům, zvláště při

řízení bojové činnosti vojsk, což jednak dovolí postupnou informovanost a méně zatíží pojítky, poněvadž předávané zprávy budou sice častější, ale méně obsáhlé a bude je možné rychleji těmito pojítky předávat.

Zkušenosti ze cvičení ukazují, že při velení vojskům napomáhá štábům v jejich práci předem zpracované **vzorové dokumentace**. Vyskytují se sice názory, že vzorová dokumentace vede k šablonovitosti, a někteří funkcionáři ji přímo dokonce odsuzují nebo zakazují. Máme však dostatek poznatků, že obsah i forma štábních dokumentů jsou stanoveny našimi řády a náplní různých nařízení a rozkazů se neustále opakuje, takže lze je předem dokonale promyslet a připravit. Tyto předem zpracované dokumenty s metodikou jejich zpracování zabezpečí, že nebudou opomínuty žádné důležité otázky, umožní koordinovanou činnost při plánování, zabrání časovým ztrátám, zvláště v situacích, kdy důstojníci štábů jsou přetíženi a unaveni, dovolí však i novým příslušníkům štábů okamžitě plnit úkoly. Při rozpracování vzorové dokumentace se musíme zaměřit na jejich obsah, promyslet způsoby, jak je zjednodušovat a zkracovat, aby je bylo možno kdykoli rychle předat vojskům pomocí technických pojítek. V dokumentech musíme především vypustit všechny všeobecné známé zásady a pokyny, které se v dosavadní praxi vyskytují, zejména při organizaci bojového zabezpečení.

*

V závěru chceme obrátit pozornost čtenářů na studium otázek **nahrazování štábů vyřazených atomovými údery**.

Zkušenosti ze cvičení, při kterých byly tyto otázky procvičovány, ukazují, že v tomto směru je ještě řada vážných nedostatků a nejasností.

V zásadě je možno počítat při jaderném úderu na VS svazku s několika variantami:

1. Je vyřazena jen část štábu na VS, takže nahrazení ztrát i obnovu velení lze řešit silami divize a velení dočasně převzme buď PVS nebo TVS divize, doplněné zbylými důstojníky z VS. V dalším je možno tuto situaci řešit silami armády — postupným doplněním osob i spojovacích a dopravních prostředků.

2. Štáb divize na VS je částečně vyřazen a silami divize tuto situaci nelze řešit.

V tomto případě musí být vyčleněna část funkcionářů a spojovacích a dopravních prostředků z VS nebo TVS armády, kteří nahradí vyřazené VS divize.

3. Štáb divize na VS je celý vyřazen a ze štábu armády nelze k jeho nahrazení vyčlenit určitou část důstojníků.

V takovém případě bude účelné počítat s využitím záložního štábu divize, který by měl být rozmístěn v potřebné bezpečnostní vzdálenosti od VS armády a vybaven nutnými spojovacími a dopravními prostředky.

Při použití tohoto štábu k nahrazení vyřazeného VS divize je možné počítat s tím, že zprávy o situaci vojsk může získat:

- na VS armády před odjezdem (odletem);

- z PVS divize;

- od zbylých důstojníků z VS divize, kteří nebyli vyřazeni (např. v době úderu byli mimo VS jako kontrolní orgány nebo směroví důstojníci apod.), nebo z PVS a TVŠ divize.

Dosavadní zkušenosti ze cvičení ukazují, že záložní štáby po svém příjezdu nebo přiletu na VS divize ztrácejí zpravidla mnoho času (několik hodin) podružnými otázkami, jako je seznámení s rozmístěním VS, s ubytováním, stravováním apod., dále je v rámci celého štábu organizováno seznámení se situací a záložní štáb se tak prakticky ujímá skutečného řízení vojsk za 5 až 6 hodin po příjezdu na VS.

Domníváme se, že bude výhodnější ihned po příjezdu na VS provést krátkou informaci o situaci na VS i u vojsk a ihned snažit se navázat rádiové spojení s podřízenými veliteli, popřípadě vyslat hlavní funkcionáře a směrové důstojníky k podřízeným útvarům s cílem seznámit se přímo na místě se situací u vojsk a osobně poznat podřízené velitele a štáby. Ihned bude nutno pomocí pořítek zjistit situaci podřízených útvarů a snažit se co nejrychleji

převzít skutečné velení a řídit bojovou činnost vojsk. Musíme vidět, že nám nijak nepomůže, jestliže se záložní štáb během několika hodin důkladně seznámí se situací VS a vojsk, která se v soudobých podmínkách rychle mění a pozdě převezme velení a začne vydávat rozkazy a nařízení, které neodpovídají dané situaci.

Jedním z hlavních předpokladů úspěšné práce záložních štábů při převzetí velení je jejich systematická příprava v míru, které jsme dosud mnoho dlužni. Nezbytným organizačním předpokladem úspěšné přípravy je vytvoření záložních štábů ze společných pracovišť, což zabezpečí jednak jejich sladěnou práci, poněvadž se soudruzi předem osobně znají a i dobrou předběžnou přípravu.

Určitá opatření ke zkvalitnění přípravy záložních štábů byla již stanovena v plánovacích dokumentech MNO na rok 1963, musíme se však snažit tyto formy přípravy prohloubit a promýšlet nové dokonalejší způsoby.

Vlastní přípravu v míru je možno provádět se záložními štáby obdobně, jako u vojsk, tj. formou velitelských zaměstnání, štábních nácviků a velitelsko-štábních cvičení, která by měla být provedena nejméně jednou ročně s každým záložním štábem. Při veškeré teoretické přípravě příslušníků záložních štábů by měl být sledován jako jeden z hlavních cílů jejich všestranná příprava k plnění funkčních povinností podle válečného zařazení. Vyvrcholem přípravy záložních štábů je jejich praktické použití k nahrazení vyřazeného štábu při cvičeních s vojsky, kdy je možno nejlépe procvičit otázky praktického velení vojskům.